بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ﷺ ﷺ ﷺ
ﷺ ﷺ

ﷺ ﷺ

- ﷺ: 2022/HC-A/325 (2022/HC-S-A/11)
- ﷺ: ﷺ ﷺ/ ﷺ
- ﷺ: ﷺ ﷺ/ ﷺ
- ﷺ: ﷺ

ﷺ ﷺ ﷺ:
ﷺ ﷺ ﷺ ﷺ
ﷺ ﷺ ﷺ
ﷺ ﷺ ﷺ ﷺ

ﷺ: 17 ﷺ 1448
28 ﷺ 2026

ނަތީޖާ ދެއްކި ތާރީޚް: 07 ފެব්‌රުވަރީ 1443

06 ޖޫން 2022

ތިލަވައްދާފައި ހުންނަ ކަންތައް:

- **ނަންބަރު:** 7/P9C/2021
- **ތިލަވައްދާ ތަން:** ފެނަކަލޭގެ ތެދުވަޅުގައި ހުންނަ ކާނާ ހުންނަ ގޭގައި
- **ގޮތް:** ތިލަ ގެނައުން
- **ގެންގުވި ތާރީޚް:** 03 ފެब්‌රުވަރީ 2021
- **ނިންމި ތާރީޚް:** 01 ޑިސެންބަރ 2021

ތިލަވައްދާ ފަރާތް

ހަބީބަ ޢަލީ، ގ/ ފ. ގަދަނގޮޅި

ތިލަވައްދާ ފަރާތުގެ ވަކީލު

ފާތިމަތު ރިޝާދާ، ދ/ ފ. ގަދަނގޮޅި/ ފ. ގ. ގަދަނގޮޅި

ގަދަނ- ތިލަ ގެނައުން- ތަފާތުވެ ދާ ގޮތުގެ ދަށުން ދެވޭ ދަށ ގެ ދަ- ފަ- ދަ-ތިލަ ގެ ދ(ތަފާތުވެ ދާ ގޮތުގެ ދަށުން ދެވޭ ދަ) 22/2010 ގެ 43 ވަނަ ދ ގ ތ-ތިލަ ގ ދ ގ ދ ގ ދ

ﻫﻮﻛﻤﻨﺎﻣﻪ ﺩﻳﻨﻤﻮﺩﻛﺮﻭ ﺳﻮﺳﻴﭙﻪ ﻫﻴﺜﻮﺭﺍﷲﺩﻱ ﻣﺮﺩﻭﻡ

ﻫﻮﺩﮔﻨﺪﻭ

1. ﺣﻤﻪ، ﺭﻭﻛﻮ ﻫﻜﺌﺪ ﺩﻩﻣﻨﺪﻫﻪ ﺩﻳﻮﺍﻧﻲ ﺧﻴﺴﻮﻫﻜﻨﻮﻫ ﻟﻮﻫﺪ ﻣﺮﺷﻮﻫﺪ 07/P9C/2021 ﺗﻲﺳﻮﻫﮕﻪ ﺳﺮﺷﮕﻮﻛﻤﻪﻭﻮﺳﻲ، ﺳﻮﻫﺪﻩ ﺷﺮﻭﻮﻫ ﺗﻲﺷﺘﻲ ﺭﻮﻫﻮﺷﺎﻩ ﺯﻲﮔﻮﻛﺸ ﻫﻮﺭﻮﺷ ﻫﺸ ﻭﻫ. ﺩﻮﻫﺮﻮﺩﻲ/ ﺳﻮﮔﻪ، ﻫﺪﺷﻮﻫﺪﻛﺮ ﻫﻲﭙﻮﺥ[1] (ﺣﻲﺩ ﻛﺮﺩﺷ" ﻫﺪﺷﻮﻫﺪﻛﺮ ﻫﻲﭙﻮﺥ" ﺷﺮﻭﻫﻮ "ﻫﺴﻮﻣﻪﺷﮕﺮ ﺗﻮﮔ ﻛﺮﮔﻮﺷ")ﺩ ﻛﺮﮔﻮﺷ ﻫ ﺗﻲﺳﻮﻫﮕﻪ ﻫﺮﻭﺭﮔﻮﺷﻲﺩ ﺭﻪﺗﻮﺥﻭﻪ ﻫﺴﻮﻣﻪﺷﮕﺮﻭﺗﻮﺷ ﻫﻮﮔﻛﻪﻫﮕﺪﻭ ﺗﻲﺳﻮﻫﮕﻪﺩﻭ.

ﺣﻪ ﻫﺴﻮﻣﻪﺷﮕﺮ ﻫﻮﺷﺮﻭﻫ، ﻭﻫ. ﺩﻮﻫﺮﻮﺩﻲ/ ﻫﻮﮔﻪﺭﻮﮔﻲ، ﮔﻲﻫﻮﻫﻮ ﻫﻪﮔﻪﺭﻮﺷﻲﻲ[2](ﺣﻲﺩ ﻛﺮﺩﺷ "ﮔﻲﻫﻮﻫﻮ ﻫﻪﮔﻪﺭﻮﺷﻲﻲ" ﺷﺮﻭﻫ "ﻫﺴﻮﻣﻪﺷﮕﺮ ﻫﻮﺷﺮﻭﮔ ﻛﺮﮔﻮﺷ") ﺩ ﻫﻮﻫﻮﻫﺪﻭ.

ﻫﺮﺩﻮﺷﻮﻫﺮ ﺭﺮﺪﺩﻲ ﻫﺮﻫﻮﮔ

2. ﺭﻭﻛﻮ ﻫﻜﺌﺪ ﺩﻩﻣﻨﺪﻫﻪ ﺩﻳﻮﺍﻧﻲ ﺧﻴﺴﻮﻫﻜﻨﻮﻫ ﻟﻮﻫﺪ ﻣﺮﺷﻮﻫﺪ 07/P9C/2021 ﺗﻲﺳﻮﻫﮕﻪﺩﻩ ﻫﻮﮔﻛﻪﻫﮕﺪﻭ ﺩﻮﻫﺴﻮﻫﺮﻮﻫﻪ، ﻭﻫ. ﺩﻮﻫﺮﻮﺩﻲ ﺭﻮﻫﻮﺷﻲ ﺭﻮﻫﻮﮔﻲ ﻫﻮﻫﻮﺩ ﻳﻮﻫﺮﻮﺷ ﻛﻮﻫﺪ ﻫﻮﺭﻮﺷﻮﻫﻮ ﻭﻫ. ﺩﻮﻫﺮﻮﺩﻲ ﺭﻮﻫﻮﺷﻲ ﺳﻮﮔﻪ ﻛﻮﻫﺪ ﻫﻪﺩﻮﮔﻲﻫﻮ ﺭﻪﮔﻮﻫﻮﻫﻪ ﺭﻮﻫﺪﻭﺩ ﺳﻮﻫﻮﻫﺮ ﺭﻮﻫﻮﮔﻲ ﻫﻪﮔﻪﺭﻮﺷﻲﻲ ﻫﻮﻫﻮﺩ ﻫﻮﺷﻮﮔﻪﺭ ﺷﺮﺷﻮﺭ ﻳﺮ ﺭﻭﻫﻮﺳﻮﻫﻮﮔﻲﻫﻮﮔﻲﻫ ﻫﻮﺳﻮﺭ ﻳﻪﮔﻪﻫﻮﻫﻮﺷﻮﺭﻳﺮﺷﻮﻫﺮ ﻫﻮﺭ ﮔﻲﻫﻮﻫﻮ ﻫﻪﮔﻪﺭﻮﺷﻲﻲ ﻫﻮﮔﻪﻫﻮﺷ ﻫﻮﺳﻮﺭﻮﺩﻭﺷ ﻫﻮﮔﻛﻪﻫﮕﺪﻭ ﺗﻲﺳﻮﻫﮕﻪﺩﻩﺩﻭ.

[1] ﻫﻮﺭﻭﻫ ﺗﻮﻫ ﺷﺮﺷﻮﻫﺮ A118506

[2] ﻫﻮﺭﻭﻫ ﺗﻮﻫ ﺷﺮﺷﻮﻫﺮ A118523

ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް

3. ހުވަދު އަތޮޅު އުތުރުބުރީ ގެމަނަފުށީ މުޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 07/P9C/2021 ދަޢުވާއާގައި ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ދެންފަހެ، އިސްލާމް ޤަވާޢިދުތަކުން ނުޞޫޞުތަކާއި ޝަރީޢަތުގެ މަޤާޞިދުގައި ދެކެވިފައިވާ ވާޖިބުތަކާއި، މައްސަލައާގުޅޭގޮތުން ހުށަހެޅިފައިވާ ދިފާޢުތަކާއި، މައްސަލައިގެ ވަޤާއިޢުތަކާއި އެންމެހައި ކަންކަމަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކުން ވިސްނައި ރިޢާޔަތްކޮށް، ގ.ދ. ގެމަނަފުށީ ފުލުހުންގެ ގޯތީގެ އިންޗާޖު ޙަވާލުވެގެން ބަޔާނާއި ބަޔާންތަކުން ގ.ދ. ގެމަނަފުށީ ސޯފާގެ ގޯތީގެ އިރު އުތުރުގައި އެގޭ އިމާރާތުގެ ހަތަރުވަނަބުރީގެ ސަރަހައްދުން ފުލުހުން ގޯތީގެ އިސްކުރު ނޫނޭ ގިނަ ދުރަށްސްޓޭޝަނުން އެކަން ޔަޤީންކުރުމަށްޓަކައި ފުލުހުން ވެރިފިކޭޝަނުގައި ގ.ދ. ގެމަނަފުށީ ޖަވާހިރުވާދީ ފާޠިމާ އިބްރާހީމްގެ ފައިސަލް ހުވަދުއަތޮޅު އުތުރުބުރީ ގެމަނަފުށީ މުޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވާ ސޯފާގެ ގޯތީގެ ދޮރު އުތުރު ފަރާތުގައި އިމާރާތުގެ ހަތަރުވަނަ ބުރިއަށް ސޯފާގެ ކޮޅުގައި ސިފަކުރެވޭ ބަސްތަކާއި ކޯޓަށް ސާބިތުވާ ގޮތުން ނިޔާކުރި މަސައްކަތާއި ގުޅޭ ޙަރަކާތެއް ސޯފާގެ ތެރެއިން ބޭރަށް ނުހޯދަން ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވެ، ކޯޓުން ކުރިމަތިލާ ގޮތުގައި ނޭނގޭތީ ގޭގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ރަށުގެ ބާޑަށް ނުގެނެސްފިއެވެ. ސޯފާގެ ދިމާލުގައި 3 ކޯޓަށްވެގެންވާ ސޯފާގެ ގޭގައި، ފުލުހުގެ ގޮޅިއަށް، ގެމަނަ ކުރު ބަންޑުކޮށް ގޮސް ހަމަހަމަ ވާލެއް ފެނުނުއިރު ބައިގެ ބާރުޓިޓަވަން ނިސްބަތްވާ ފަރާތުގެ ތެރެއިން ކުރަން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ފޯނުވާލައިފި ކޯޓުގެ ތަޙުޤީޤު ސިޓީގެ އިޙްތިރާމްގެ ބަޔާނުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ، ގ.ދ. ގެމަނަފުށީ ސޯފާގޭގެ ހުވަދު އަތޮޅު އުތުރުބުރީ އަތޮޅު އޮފީހުން، ހަމައެކަނި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަންބަރު P-2006/139 ޤާނޫނުގެ ބަޔާނާއި ގޭގެ ސޯފާގެ ކޯޓުގެ ގެންގުޅުން ބެލުމާއި، އެ ކޯޓުގެ އުތުރުފަރާތް ހުށަހެޅުން އިރުން ހުށަހެޅިފައިވާ 49 ފޫޓު 3 އިންޗިނާ ދިގުމިނެއް ހުރި ކޯޓުން އެ ދޮށު ގޮތުން، ބޮޑުގޮތަށް ދިމާ ވެލިޔަށް ސޯފާގެ ކޯޓުގެ އުތުރުފަރާތު އިރުން ހުށަހެޅިފައިވާ 1 ފޫޓު 1 އިންޗި ގިނަ ދިގު ފޫޓު 51 ހުއްޓާ ސޯފާގޭގެ ޓަކައި ކޯޓުގެ ތަޙުޤީޤުގައި ދިމާކުރުމުގެ 1 ފޫޓު 10 އިންޗި އިތުރު ބައިތިރުގެ ގޮތުގައި ސޯފާގެ ކޯޓުގެ އިރު އުތުރުފަރާތުގައި ހަރުކޮށް ހުރި ގޮޅި ހަރުފައި ވާ އެ ހުރިހާ 1 ފޫޓު 10 އިންޗި ފުޅާމިނުގައި ގޮތުން އަނގަބަހުން ކަމުގައި ވުމުގައި މިސްރާބު ދެކޯޓުގެ މިނަކާއި ބައިސްކަން އެއްބަސްވެ ސޯފާގެ ކޯޓުގެ އިރު އުތުރު ފަރާތުގައި ދިމާލާ ހުރި ފުޅާމިން ފުރިހަމަ ކުރިއަށް ދިއުން ބައި މިއަދު 1 އެޕްރީލް

2021 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 30 ދުވަހުގެތެރޭ ހަވާލުކުރުމާއި، ފުއްދާގޭ ގޯތީގެ އިމާރާތާއި ރަޖިސްޓްރީގައިވާ މިންތައް އެގްރީމަންޓް ހަމަކޮށްދިނުމަށް ހަމަކޮށް ދިނުމަށް އަބްދުލް ޖަމީލުއަށް އަންގައި ހުކުމްކޮށް މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައެވެ"

އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް

4. ހުވަދު އަތޮޅު އުތުރުބުރީ ގެމަނަފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 07/P9C/2021 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި އަބްދުލް ޖަމީލު ފަރާތުން ހުށަހެޅި ފޯމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކަކީ؛

4.2. ޝާމާގެ އަދި ފުއްދާގެ މި ދެގޯތީގެ އިންތަކުގައި ހުރި ފަރަގަން ބަލައި، ނަމު އޮޅުން މި ދެ ގޯތި ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށްތޯ އިތުރަށް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލިފައިވާ ކަމަށާއި؛

4.3. ޤާޟީ ހަރަދުކުރުން ރާނާ ނިންމާ އަދި ދިރިއުޅުމުންދާ ގެއެއް، 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހަވާލުކުރަން އަމުރުކޮށްފައިވަނީ، އެ ގޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން ދިރިއުޅޭނެ އިތުރު ތަނެއް ހޯދުމަށް ދެވިފައެއް ނެތި، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ދިނުމަކާ ނުލައި ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފަށް އިންސާފުން އެއްކިބާވާ ކަމަށާއި؛

4.4. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތާއި، އިސްތިއުނާފުލިބޭ ފަރާތުން ވާހަކަދައްކައިގެން، ފުއްދާގޭ ގޯތިތަކަން ޝާމާގެ އިންތަކަން ގަސްތުގައިވާ މިންވަރަށް، ޝާމާގެ ގޯތިން އިތު ދުރުކަން ފަރާތުން އެއްބަސްވުމެއްކަން ޢަދުލުގެ ފުރުޞަތު އޮތީ އެކަށީގެންވާ ގޮތަން އެ މަސްވަރު ގަނޑުދާސް އެއްބަސްވުމުކަން ޢަދުލުކަން ފުރުޞަތު ލިބިފައިނުވާކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

5. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ބުނެފައިވަނީ ދިދު ގޮތުގެ އިންތިހާ ދޭގޮތުން އިޖުރާއަތު ބަލަންޖެހޭ ކަންކަން ހުރިކަން ގޮތުގެ ތަޙްޤީޤީއަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮންނަކަމަށާއި އެހެންކަމުން ތަޙްޤީޤީ ހަރަކާތްތެރިވެފައިވަނީ ޤާނޫނާ އުޞޫލުގެ އޮންނަ ކުށެ ފުރުޞަތުގައި ހުރި މިންވަރާ އެއްގޮތަށް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް ދައުވާކުރަމެވެ.

6. ޝާހިދުގެ ހިއްސު ގެއަކީ މީހުން ދިރިއުޅޭތަނެއް ކަމަށާއި، 01 މަސްދުވަސް ވޭތުގައި އެތަން ވަގާފުމަކަން ހަމަޖެހިއިރު އެގޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން ދިރިއުޅޭކަން އެނގެން ވަނީ ހުރިޖާ ޝަރީޢަތުން ބަލާފައިނުވާ ކަމަށެވެ.

7. އަދި މި މައްސަލަ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ސުލްހަވެރިކަމާއެކު ހައްލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތް ނަމަވެސް އެކަށީގެންވާ ވަރަށް އެދުނު ހައްލެއް ގެނައުމަށް މަޝްވަރާކުރަން މަސައްކަތްކުރުމުގެ ނުލިބޭކަމަށް އެފަދަ ފުރުޞަތެއް ޝަރީޢަތުން ދެފަރާތަކަށް ދޭންޖެހޭނެކަމަށް ދައުވާކުރަމެވެ. އެގޮތުން ހައްލެއްގެ ގޮތުން ސާފާގެ އިމާރާތުން ފްލެޓެއް ގެއްލަން އުޅުނު ފަރާތުން އަރާފައިވާ 01 ލައްކަ 10 ރުފިޔާގެ ބަދަލުގައި ސާފާގެ ދެފުށް ފަރާތުން 01 ލައްކަ 10 ރުފިޔާ ދިނުމަށް ހުށަހަޅާ ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

8. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދެނީ މި މައްސަލައިގައި ޙުކުމްކުރި ޖަލްސާ ދިރިއުޅުމަށް ކޯޓުފައިވާ އިމާރާތް 1(އެކެއް) މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ތަނަށް ހުސްކޮށްދިނުމަށް ވަނީ، މުޅިއެއްކޮށް ދިރިއުޅުމަށް ބެލުމެއްނެތި، ކުރު މުއްދަތެއް ދިނުމަށްފަހުގައި ކުރުގައި ވާތީ، މުޅިއެއްކޮށް ދިރިއުޅޭ ތިން އަހަރު ކަމަށް، އަދި އިސްތިއުނާފު ކުރުމާ ފަރާތަށް ގެއްލުން ނުވާ ފަދައިން މުޅިއެއްކޮށް ދިރިއުޅޭ ހުށަހެޅުމަށް ބަދަލު ދިނުމުގެ ހުށަހެޅުމާ ގުޅޭ ގޮތެއް ނިންމުމަށް އެދުން މައްސަލަ ބެލުމަށް ހުކުމުގައިވާ ޢަމަލުކުރުމަށް

ގެމަނަފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް އެންގުމަށާއި، އަދި އެ މުރާޖަޢާކުރަން ހައްދު ނުލިބިއްޖެނަމަ އިމާރާތް ތަޢާރަފުން އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ބަޔާނުގައި ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

9. މި އިސްތިއުނާފުގެ ބަޔާނުގައި އިސްތިއުނާފު ބަޔާނާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޤަވާޢިދުގެ އިޖުރާއީ އިޖުރާޢަތް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

10. އިޖުރާއީގޮތުން ޤުރުޢަތްކޮށް ބަންދުކުރެވުނީ ގެނާ ކުރާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވާ ކަމަށާއި، މި އިސްތިއުނާފީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާއާ އިސްތިއުނާފުކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން މަތިވެރި ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފެއް ކަމަށްވާތީ އިސްތިއުނާފު ވީމާ ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވެއެވެ.

11. އަދި އިދާރީ އިޖުރާއީގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންކަން އިސްތިއުނާފުގެ ޤަވާޢިދުގައި ވެސް ފާހަގަކޮށްފައި ބައްލަވާ ބޭނުމަކީ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢާ ގުޅޭ ގޮތުން ޤަރާރެއް ބޭނުންކުރެވިފައި، ކޯޓުގެ ރެޖިސްޓްރީގެ މައްސަލައިގެ އެޅޭކަމަށް ބެލި އިސްތިއުނާފުކުރުމާ ފަރާތުން އެއްވެސް އިދާރީގައި މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިފައި ނުވާކަމަށާއި ރަޖިސްޓްރީގެ މިންވަރާއި ސިފަތައް އުފައްދައި އެކަން ސާބިތުކުރުމަށް ހެކި ހުށަހެޅުއްވުމެއް ދެކޮށް ރަޖިސްޓްރޭޓަރުވެސް އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާގޮތަށް އިޖުރާއާތު ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު މި މައްސަލައިގެ ބޭރުން އަންނަނިވި އެއްވެސް ގޮތަކީ ހަމައެއް ނެތްކަމަށެވެ. މިމައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ހުށަހެޅުމާ ކަނޑައެޅި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ދަށުކޯޓުން ޙުކުމްކުރި ފަރާތް ވެސް ދިނަ ދެވަނަ ފަރާތަށް ގުޅިގެން ދެފަރާތުގެ ދަށުދަށުގައި އޮތް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ. އިމާރާތް ތަޢާރުފުގެ ބަދަލުގައި އިމާރާތް ކުރުމުގައި ފައިސާ އިތުރަށް އަދާކުރާ މިނަށް ވާހަކަ ބެހެއް ސާބިތު ދަރުމަތިން ދެކޮށް ހުކުމް ބެއިން ތިބިތުންމަށް ދަރުނާތީގެ އިސްތިއުނާފު ބަޔާނާ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވި ހުށަ

ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އުޒުރަށްވުރެން އިންކާރުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން މި މައްސަލައިގައި ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވާ ފަރުވާއަކީ ދަރުނުކާޅުގައި އެއްވެސް ވަރަކަށް ބަހުސްކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ޝުރޫޢުކަމަށެވެ. ދަރު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ހާޒިރުވެފައިވާ ފާޙިޝް ނުވާތީ ސާބިތު ކަން އެ ސިޔާސީ ހުކުމްކުރުމުގައި އިސްތިއުނާފުގައި ބަޔާންވެފައި ނުވާކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

12. އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތުން އެދިނީ، ހުވަދު އަތޮޅު އުތުރުބުރީ ގެމަނަފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 07/P9C/2021 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަށް ބަދަލުގެނެސްދީގެން ނުވަތަ ބާޠިލުކޮށްދީގެން ދަޢުވާ ނިންމަވަން ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ހުވަދު އަތޮޅު އުތުރުބުރީ ގެމަނަފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ތަފުސީލުކޮށްދީގެން އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތުމާއެކު ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމަވައިދިނުމަށެވެ.

ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

13. އިސްތިއުނާފަށް ފުރަޞަތު ނުހޯދޭ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ދަޢުވާކުރައްވާ ވާހަކަތަކަން ބަލާއިރު، ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ސާބިތުގެ ޝާހިދުގެ ކަންކަމާއި، މިގޮތުން އިޤުރާރު ކަމުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ކުރިން މި ޝާހިދުގެ އިންކާރު ދެކޮޅުން މައްސަލައިގެ ޖިނާއީފައިސާއިން، އިންކާރުގައި މި މައްސަލައިގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތުގެ ހުރިކަން ހާމަވެފައި ނުވާކަމަށާއި، އެހެންކަމުން، މި ދެ ޝާހިދުގެ އިންކާރު ދެކޮޅުން އިޤުރާރު ބަލަންޖެހޭ ކަންކަން ހުރުމުން، އެފަދަ ފުރުޞަތެއް ޙާޞިލުނުވާ ކަމުގައެވެ.

14. އެހެންނަމަވެސް، ދަރު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި މި ނުކުތާ ދެކޮޅުން ހަދާފައިވާ އެއްވެސް ގޮތެއް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ. އަދި ދަރު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގައި މި ނުކުތާ ދެކޮޅުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން އެ ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމަށް ކުރި އަސަރަކީ ކޮބައިކަމެއްވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ.

15. އެހެންކަމުން، ދެ ގޯތީގެ މިންވަރުކުރުމުގައި ފަރާތުގެ ހުރިކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވޭ، އިންތިހާއަށް އިތުރަށް ބަޔާން ފުރުޞަތު ލިބެންޖެހޭ ކަމެއްކަމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ބަހުސްކުރާ ކުރުމަށް މިކޯޓުން ދެވޭނެ ފުރުޞަތެއް އޮތްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އަދި އެކަމަކީ ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ހިނގަމުންދިޔައިރު އެދެންޖެހޭ ފުރުޞަތެއްކަންވެސް ފާހަގަކުރަމެވެ.

16. އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ތަޙުޤީޤު އަމުދުކޮށްފައިވާ އިމާރާތަކީ، މީހުން ދިރިއުޅޭ ތަނަކަށްވާއިރު، އެތަނުގައި މީހުން ދިރިއުޅެމުންދާތާ އަދި އެއާ ގިނަ ދުވަސް ނުވާކަމަށާއި، އެގޮތުން އެތަން ތަފާތުން އަމުދުކޮށްފައިވަނީ އެ ގޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން ދިރިއުޅޭން އެހެން ގެއެއް ހޯދުމަށް ޝަރީޢަތުން ނުބަލައި ކަމަށާއި، އެކަން ބަލަންވާނެކަމަށާއި، ފުއްލާގެ ގޮއްކަރު އަޅާފައިވާ މިންވަރު، ކުރު މުއްދަތަކުގެ ތެރޭގައި ތަފާތުތަކެއްވިޔަސް، ފުއްލާގެ ގޮއްކަރު އިޢާދަކުރުމުގެ ވަރުގެ ގެއްލުމެއް ލިބޭނެ ހާލަތެއް ނެތުމުން، މުއްދަތު އިތުރުކުރުމާއެކު ޝަރީޢަތުން ގޯނާއެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމަށް ދެކޭކަމުގައެވެ.

17. ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ހިނގަމުންދިޔައިރުވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން މި މައްސަލާގައި އޮތް މުއްދަތު (ފުއްލާ ގޮއްކަރުގެ ސަލާމަތުގެ އިމާރާތުގެ ބައެއް ހުރިކަން) އަށް އިންޒާރު ނުކުރެއްވުމެވެ. ދަށު ކޯޓުގައިވެސް ބަހުސްކުރިއިރު، އެ އިމާރާތް ބަޔާންކުރަނީ ބޮޑު ގެއްލުމަކަށް ވާނެކަން ކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެ މިންވަރުގެ ތަންކޮޅެއް ގޯތީގެ އެހެންފަރާތަކާ ފުއްލާގައި ދިނުމަށް ނުވާތީވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ނުބަހާކަން ދަށު ކޯޓުގެ ފިޔަވަޅުކަން އެނގެއެވެ. އަދި ސަލާމަތީ ގޯތީގެ ބަދަލުބިރުގައިވާ މިންވަރުގެ ގެއްލުންކުރުވާކަމަށްވިޔަސް، އެ ގޯތި އިމާރާތް ނޯން ގޯތި (ސަލާމަތީ، ފުއްލާގެ އަދި އާގެ) ގެ މިންވަރު ހަމަހަމައަށް ބަޔައި ބަލާބަލާ ބަދަލުކުރެއްވިފައިވާ ދަށު ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ. ބަހުސްކުރިއަ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުގައިވެސް ފުއްލާގެ ގޮއްކަރުގެ ސަލާމަތީގެ އިމާރާތުގެ ބައެއް ހުރިކަން އިންކާރު ކުރައްވަމުންދިޔައިރު، ފުއްލާގެ

ގެއްލަން އަރާބައި ތަޢާރުފުވަން ވަކި ދުސްތޫރީއް ބޭނުންވެ، އެކަމަށް ވަކި ދުސްތޫރީކަން އެދި ހުށަހަޅާފައިވާތީއެވެ ފެންނާކަން ނެތެވެ.

18. އެހެންކަމުން، ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމައިދީ، އެގޮތައް ދިރިއުޅޭ މީހުން ވަންނަން ތަނެއް ހުރިތޯ ބަލައި އެކަށާފަދަ ގޮތް ކަނޑައަޅައި، ދުސްތޫރު ދިނުމަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުގައި އެދުނު ފަރުވާއެއް ނުވަތަ ދެއްކި ވާހަކައަކަށް ނުވާއިރު، މައްސަލަވަބާ ފަނޑިޔާރަށް އެފަދަ ކަނޑައެޅުމެއް ފެންނަ އެކަށީގެންވާ ދުސްތޫރީއް ކަނޑައެޅުމުގައި ގެނެސް ޤަވާޢިދުގައި ނުދެކެއެވެ. ހަމަ މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ދުސްތޫރީއް، މިކޯޓުން ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެ ދުސްތޫރު ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖުތިހާދު ބޭނުންކުރިގޮތް ބަލައި، އެކަމުގެ ތަފްޞީލުން ވަނަނަންބަރުގައި ހާމަވެއް ޢަމަލުކުރުމުގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި އެދުނު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައިނުވެއެވެ.

19. ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ކުރިއަށްދިޔައިރު، ދެފަރާތުން މައްސަލަ ސުލްޙަވެރިކަމާއެކު ހައްލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ޤާނޫނުން ދީފައިވާއިރު، ސަފާރާ ބޭސް ހަރަދުގެ ކޮންމެ ހާމަކުރުން ތަފްޞީލުކޮށް ހަރުދަނާކޮށް ހިނގާނުލި، ދެފަރާތަށް އެއްބަސްވުމަކަށް ދެފަރާތް ގެނައުން ނުވާތީ ފަރުވާއަކުން މައްސަލަ ނިމުމަށް ކަމަށާއި، އެގޮތުން މައްސަލަ ހައްލުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ކުރުގޮތް އިސްތިއުނާފު މައްސަލައާ ހަވާލުވެއިރުވެސް ކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ، ސަފާރާގެ އިމާރާތުން ފުއްޓާގެ ގެއްލަން އުމުރުފަރާތުން އަރާފައިވާ ބައިގެ ބަދަލުގައި އެވަރުގެ ތަކެއް، ސަފާރާގެ ދެކުން ފަރާތުން ފުއްޓާގެއަށް ދިނުންކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބައްޕާރޯޗަށް ފެނިފައިވާކަމެވެ.

20. އެހެންނަމަވެސް، ދަށު ކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ނިޔުންގޮތް ބަޔާނުގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މިންކުރާގައި ހުށަހެޅި ގޮތުގައި ހުށަހެޅިއަކަށް ދަށު ކޯޓުގައި އެދިފައިވާ ގޮތެއް، ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ކުރިއަށްދިޔައިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގެ ތެރޭގައި، އެގޮތުން އެ ހުށަހެޅުމުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ނިންމިގޮތެއް، "ފުއްޓާގެގެ ބިރުފަރާތުން އެދިފައިވާފަދައިން ސަފާރާގެ ދެކުނުފަރާތުން އޮންނަ

ހުސްބިމުން ބަޔާއި ފުރާޅާގެ ގެއްލަން ދޫކުރަންވެސް ބޭނުންނުވާނެކަމަށް" ކަން ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ޚުލާސާ ޢިބާރާތުގެ 5 ވަނަ ނުކުތާގައި ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

21. އެހެންކަމުން، މިހާރު މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތަށް، ދަށު ކޯޓަށް އަނބުރާ ހައްޤުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުން ހުރި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެކަމަށް އިސްތިދުލާލުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ދަށު ކޯޓުން ނަގައިދީފައިނުވާ ހައްލެއް ކަމުގައިވާއިރު، ދަށު ކޯޓުން އެކަމުގައި ގޮތެއް ހަދައިދީފައިވާކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

22. ދަށުކޯޓުގެ ހުކުމްތަކާއި ޤަރާރުތަކާއި އަމުރުތަކާ ނިސްބަތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ބާރާބެހޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު[3]ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ؛ "މި ޤާނޫނުގެ 38 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 39 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ހުކުމްތަކާއި ނިންމުންތަކާ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އަންނަނިވި ބާރުތަކެއްލިބިގެންވެއެވެ.

(ހ) އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ހުކުމް ބިނާވި ނުވަތަ ނިންމުން ބިނާކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާ ޚިލާފުކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގައިފައިވާކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަންކަން ހުރިނަމަ.

(ށ) ހުކުމުގެ ނުވަތަ ނިންމުމުގެ ކުރިއަށް އައި އިޖުރާއާތުގައި ހިމެނޭ އަންނަނިވި ބާވަތްތަކުގެ ބާވަތުގެ އެއިންބައެއްގެ ސަބަބުން އެ ހުކުމަށް ނުވަތަ ނިންމުމަށް އަސަރު ފޯރާ އިޖުރާއާތީ ބާޠިލު އިޖުރާއާތެއް ކަމުގައިވުން.

(1) އަޑުއެހުން ބޭއްވުމަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތް ހިފެހެއްޓުން،

(2) ހުކުމްކުރި ނުވަތަ ނިންމުން ނިންމި ފަނޑިޔާރަކީ ނުވަތަ ނިޔާވެރިއަކީ އެ މައްސަލައާ ބެހޭގޮތުން ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުރަސްއަޅާފަދަ ސަބަބެއް ދިމާވެފައިވާ ފަނޑިޔާރަކު ނުވަތަ ނިޔާވެރިއަކު ކަމުގައިވުން،

[3] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

(3) ޙުކުމުގައި ނުވަތަ ނިންމުމުގައި ޙުކުމްކުރި ނުވަތަ ނިންމުން ނިންމި ފަރީޤާތު ނުވަތަ ނިޔާވެރިޔާގެ ސިފައި ނެތުން،

(4) ޙުކުމުގެ ނުވަތަ ނިންމުމުގެ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް އެދުން، މިފަދައިންނެވެ.

23. ދަރުމަޖެހިކަން ކުރާ ޙުކުމްތަކާއި ނިންމާ ނިންމުންތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބޭ ކުރިންވެސް ޤާނޫނީ އުސޫލަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 މައްސަލަ ބަލައިގަތުމާމެދު ނިންމި ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެނިންމުމަށް ބަލާއިރު، މައްސަލަ ބަލާ ފަރާތްތަކުގެ ޤާނޫނީ ގޮތުން ގާއިމް ހަމަތައްފުރިހަމަކަމަށް ހަމައެކަނި ބެލޭ ބެލުމަކުން ނުވަތަ ޢިނާޔަތްކުރެވޭ މިންވަރަށް ހުކުމަކަށް ޢިނާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށް ބެލޭ ބެލުމަކުން އެ މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ މިންގަނޑަށް ވާސިލްކުރުވާފަދަ ގޮތަކަށް ގާނޫނީ ގޮތުން ހަމަތައްފުރިހަމަ ކަމަށް ބެލޭނަމަ ޤާނޫނީ ބުރަ އުފުލުމަށް ގެއްލުމެއް ބޭނުމަކަށް ޢިނާޔަތްކޮށްފައިވާކަމަށް ބެލޭނަމަ ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުގެ ބާރު ހުރިކަމަށް ބެލޭނަމަ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ބާރުގެ އެމަނިކުފާނު އޮތް ކޮޅުކަ ނިކަނަވަތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދަކަން އެދޭ ފަރާތުން ސާފުކޮށް ބަޔާންވާކަމަށް އެނިންމުމުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

24. ބައްލަވާލުމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤުކަން ޢިނާޔަތްކުރި މިމައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ މިންގަނޑަށް ވާސިލްވާފަދަ ނުކުތާތަކެއް ބަލައިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކެއްކަމަށް ދަރުކާރުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާނީ ޤާނޫނު ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބައްލަވާލުމުގައި ފާހަގަކުރެއްވި، ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި ހަމަތައް ގެއްލިފައިވާ ބައިގެންފައިވާ ކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް:

25. ބަޔާންވެދިޔަ އުސޫލާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ދަށު ކޯޓުގެ ޙުކުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ނުވަތަ ބާޠިލު ކުރަންޖެހޭފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހަސަން ސަޢީދުގެ ރައުޔު

26. މި މައްސަލައިގައި، ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

27. މި މައްސަލައިގައި، ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން

28. ޙުކުމް ކުރެވޭ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[4]

4 . ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

ބުނުމުގެ:

ފާސްކުރެވުނީ، ބައްދަލުގައި ހާޒިރުވެ ތަންކޮޅުގައި ލަދުވެ ހުންނަ ތިންވަނަ ކަނޑިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް ހަމަ ކުރިން ހުށަހަޅާ ކަނޑިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް ބަދަލުގައި ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް